

Prof. dr. Viktorija Haubrich, izvanredna profesorica

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

Midhat Kulić, profesor obrane i sigurnosti¹

Direktor prodaje neživotnih osiguranja Sarajevo-Osiguranje d.d.

Josip Roso, dipl.iur.²

Odvjetnik u Odvjetničkom društvu Martinović & Partneri

MEDIJACIJA U OSIGURANJU U BOSNI I HERCEGOVINI³

Sažetak: Autori u radu obrađuju alternativni način rješavanja sporova, medijaciju u pravnom okviru u Bosni i Hercegovini. Obraduje se odnos medijacije i sudskog postupka s fokusom na primjenu u području osiguranja. Kroz prizmu specifičnosti predmeta iz područja osiguranja određuje se koji su predmeti medijabilni i koji su modeli medijacije prihvatljivi za te predmete. Daju se prijedlozi *de lege ferenda* za izmjene materijalnih i procesnih zakona da bi se unaprijedila primjena medijacije i rasteretio pravosudni sustav i unaprijedili i zaštitili odnosi stranka vazanih za ugovor o osiguranju.

Ključne riječi: medijacija i sudski postupci, medijacija u osiguranju, medijabilni predmeti iz osiguranja,

1. Uvod

Medijacija je svaki postupak, bez obzira na to provodi li se na sudu, instituciji za medijaciju ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više medijatora koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje. Odredbe procesnih i drugih propisa u Bosni i Hercegovini koje upućuju na medijaciju su Zakon o postupku medijacije BiH⁴, Zakon o prijenosu poslova medijacije na udruženje medijatora⁵, Zakon

1 Student Poslijediplomskog specijalističkog studija Pravo osiguranja, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

2 Student Poslijediplomskog specijalističkog studija Pravo osiguranja, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

3 Rad je nastao u sklopu Poslijediplomskog specijalističkog studija Pravo osiguranja Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru u sklopu znanstveno-istraživačkog/stručnog rada.

4 Zakon o postupku medijacije „Službeni glasnik BiH“ broj 37/04. (dalje u tekstu: ZPM).

5 Zakon o prenosu poslova medijacije na udruženje medijatora „Službeni glasnik BiH“ broj 52/05 (dalje u tekstu: ZPPMUM).

o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine⁶, Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine⁷, Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine⁸, Zakon o parničnom postupku Republike Srpske⁹.

Prema odredbi čl. 1. st. 2. ZPM poslovi medijacije posebnim zakonom se prenose na udruženje ili udruženja po proceduri utvrđenoj tim zakonom. Taj zakon je Zakon o prijenosu poslova medijacije na udruženje medijatora. Prema odredbi čl. 1. ZPPMUM određeno je da se ovim zakonom uređuje postupak prijenosa poslova medijacije i određivanja udruženja građana koji će obavljati poslove medijacije u Bosni i Hercegovini, u skladu sa ZPM-om te prijenos poslova na udruženje medijatora. Prema odredbi čl. 3. ZPPMUM poslovi medijacije prenoše se na "Udruženje medijatora u Bosni i Hercegovini" registrirano rješenjem Ministarstva civilnih poslova i komunikacija Bosne i Hercegovine. Znači možemo reći da je medijacija u Bosni i Hercegovini regulirana kao izvansudska. U procesne zakone ugrađena je odredba da sud može uputiti stranke u medijacije ili stranke to zatraže sporazumno, ali medijacija se može provoditi i neovisno o tome je li pokrenut ili hoće li se pokrenuti parnični postupak. Propisana je situacija u kojoj postoji veza sa sudom. Prema odredbi čl. 86. st. ZPP FBIH najkasnije na pripremnom ročištu, sud može, ukoliko ocijeni da je to svrsishodno s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku medijacije, kako je predviđeno posebnim zakonom. Prema odredbi čl. 86. st. 2. takav prijedlog mogu staviti i stranke sporazumno do zaključenja glavne rasprave. Isto rješenje predviđeno je odredbama čl. 86. ZPP RS i odredbi čl. 209. ZPPBD BiH, odredbi čl. 53. Zakona o parničnom postupku pred Sudom BiH. U Republici Hrvatskoj mogućnost sudskog mirenja utvrđuje Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske,¹⁰ a rješenja vezana za model izvanskudskog mirenja propisuje Zakon o mirenju Republike Hrvatske.¹¹ U Republici Sloveniji donesena su dva zakona, Zakon o mirenju u građanskim

6 Zakon o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 36/2004., 84/2007., 58/2013., 94/2016 i 34/2021. (dalje u tekstu: ZPP BiH). Ovim se zakonom uređuje nadležnost suda BiH u rješavanju imovinskih sporova (parnični postupak) između države Bosne i Hercegovine i entiteta, između države i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, između entiteta, između entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, te između institucija Bosne i Hercegovine koje vrše javna ovlaštenja.

7 Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine "Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 53/2003., 73/2005., 19/2006., 98/2015. (dalje u tekstu: ZPP FBIH).

8 Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine "Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine", broj 28/2018 i 6/2021. (dalje u tekstu: ZPPBD BiH).

9 Zakon o parničnom postupku Republike Srpske "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 58/2003., 85/2003., 74/2005., 63/2007., 105/2008. - odluka US, 45/2009.-odluka, 49/09., 61/2013 i 109/2021- odluka US, (dalje u tekstu: ZPP RS).

10 Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske, "Službeni list", broj 4/77., 36/77., 6/80., 36/80., 43/82., 69/82., 58/84., 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, "Narodne novine", broj 35/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – čl. 50. Zakon o arbitraži, 117/03, 84/08, 123/08., 57/11, 148/11, 25/13, 43/13, 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23.

11 Zakon o mirenju Republike Hrvatske "Narodne novine", br. 18/11." (dalje – Zakon o mirenju RH).

i trgovačkim predmetima iz 2008.¹² koji se općenito odnosi na mirenje, te drugi zakon - Zakon o alternativnom rješavanju sudskih sporova iz 2009.¹³

Glavni je cilj medijacije rješavanje spora nagodbom na temelju dogovora stranaka uz izbjegavanje dugotrajnih i skupih sudskih postupaka. Praksa u drugim zemljama je pokazala da su stranke koje su spor riješile medijacijom često ostajale u partnerskim odnosima. S pozicije stranaka, medijacija je vrlo povoljan postupak za rješavanje sporova, a iz perspektive suda, dugoročno medijacija će pomoći u rasterećenju sudova i u konačnici do smanjenja priliva predmeta u sudove. Medijacija ni u kojem slučaju ne predstavlja zamjenu za efikasan, pravičan i lako dostupan sudski postupak, nego samo kao dopuna i podrška takvom sustavu.¹⁴ Medijacija se može provesti u svim sporovima o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati, dakle i u slučajevima sporova iz osnova osiguranja, ali to podrazumijeva nužnost usklađivanja i prilagodbe bosansko-hercegovačkog građanskog procesnog pravnog okvira. Međutim, u kontekstu „natkrovljućeg“ načela medijacije, odnosno načela dispozitivnosti (izražava dobrovoljnost medijacije u svim fazama postupka - pokretanje postupka medijacije i sudjelovanje u postupku je dobrovoljno - postupak medijacije može se pokrenuti samo uz suglasnost stranaka - tijekom postupka medijacije svaka stranka može uputiti drugoj stranci i medijatoru pisanu izjavu o odustajanju od postupka medijacije) nameće se dilema gubi li se suština medijacije ako država intervenira u određenim oblastima uvođenjem medijacije kao obveznog postupka. Pošto je primarni cilj postupka medijacije rješenje spora nagodbom, uz izbjegavanje dugotrajnih i skupih sudskih postupaka i pošto je nagodba sklopljena u postupku medijacije izvršna isprava (ako je u njoj utvrđena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi, te ako sadrži izjavu obvezanika o neposrednom dopuštenju izvršenja - klauzulu izvršnosti), te pošto je osiguranje djelatnost od najšireg društvenog značaja, ipak smatramo da je državna intervencija u smjeru uvođenja medijacije kao obveze prije pokretanja sudskog postupka svrsishodno i poželjno.

12 "Uradni list Sl. 56/08."

13 "Uradni list Sl. 97/09, 40/12." Prema odredbi čl. 15. St. 1. Slovenskog zakona o alternativnom rješavanju sudskih sporova sud predlaže postupak mirenja u svakom predmetu, osim ako sudac ocijeni da predmet nije podoban za mirenje. Vidi više kod SAJKO, K., Napomene o mirenju u hrvatskom i poredbenom pravu, "Pravnik, časopis za pravna i društvena pitanja, br. 1(88), god.44", Zagreb, 2010., str. 924. (dalje - SAJKO, Napomene o mirenju u hrvatskom i poredbenom pravu).

14 ARAS KRAMAR, S., Novi prilog mirnom rješavanju sporova u Hrvatskoj, Zbornik Radova s II. međunarodnog savjetovanja "Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća", Pravni Fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016., str. 195., UZELAC, A., ARAS, S., MARŠIĆ, M., MITROVIĆ, M., KAUZLARIĆ, Ž., STOJČEVIĆ, P., "Alternativni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja, Zbornik Hrvatske udruge za mirenje, broj 1,2 011., str. 317., PUHARIĆ, K., Najnovije stanje na području arbitražnoga prava i mogućnosti rješavanja sporova mirenjem u Republici Sloveniji, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 2005, str. 219-220.

2. Odnos medijacije i sudskog postupka u predmetima iz osiguranja

Spor je sam jedan životni odnos, jedna životna situacija u kojoj strane u odnosu nisu u stanju usuglasiti se, da jednako gledaju na stvari, na pojedine probleme, da budu istog shvaćanja.¹⁵ Spor nije samo stanje neslaganja između dva subjekta u određenom pravnom odnosu, nego i svako takvo stanje u pravnim odnosima kada se postavljeni zahtjev sukobljava sa određenim otporom ili suprotstavljanjem.¹⁶ Spor je sukob interesa i neslaganje između dva subjekta u jednom životnom odnosu od kojih jedan nešto tvrdi, a drugi nastoji da njegovu tvrdnju opovrgne. Građanskopravni spor u procesnopravnom smislu predstavlja pravnu zaštitu koja se pruža pred državnim sudom u parničnom postupku.¹⁷ Sporovi mogu biti različiti jer su i različiti odnosi u kojima oni nastaju.¹⁸ Veliki broj sporova nastaje u pravnim odnosima što je i razumljivo ako se ima u vidu obim pravne regulacije, koja danas prožima skoro sve oblasti društvenog života.¹⁹ U razvoju jednog građanskopravnog odnosa dođe do neslaganja strana u tom odnosu u pogledu tog građanskopravnog odnosa, građanskog subjektivnog prava ili građanskopravnog zahtjeva, kaže se da je nastao građanskopravni spor.²⁰ Zbog nastalog spora, pravni odnosi ne mogu se odvijati normalno niti mogu nastati, na temelju postojećih, novi pravni odnosi. Nastali spor predstavlja jedno patološko bolesno stanje u društvenim odnosima. Sve dok spor postoji neizvjesno je ostvarivanje subjektivnog prava, a samim time, ostvarivanje materijalnopravnog poretka. Zato spor treba biti riješen. ²¹ Spor se može riješiti tako što će strane same pokušati riješiti putem uzajamnog popuštanja, kompromisom. Također, strane se mogu obratiti nekom trećem od povjerenja da im pomogne u rješavanju spora ili će se ipak strane u sporu obratiti sudu i od njega zatražiti da im nastali spor riješi. ²²

Građanski parnični postupak opća je, redovna i osnovna metoda zaštite ugroženih ili povrijeđenih građanskih prava, koju pruža državna pravosudna organizacija. Stoga parnični postupak često se označava kao "redovni put

15 STANKOVIĆ., G., Građansko procesno pravo, Niš, 1987., str. 63.

16 ČALIJA, B., Građansko procesno pravo, Sarajevo, 1986, str.13.

17 "Po ovom procesno pravnom smislu se građanskopravnim sporom ima smatrati spor, kako iz stvarno pravnih, obvezno pravnih i nasljedno pravnih odnosa, tako i spor iz obiteljskih, statusnih i radnih odnosa. Nadalje, ovdje spadaju i sporovi iz pravnih oblasti koje su se emancipirale iz krila klasičnoga građanskoga prava, pa tvore samostalne pravne oblasti: trgovačko pravni, prometni, mjenični i čekovni sporovi. Konačno, ovdje spadaju i sporovi iz industrijskoga vlasništva, autorskoga prava, nelojalne utakmice, nuklearno pravnih odnosa i tome slično." KANDARE., B., ČIZMIĆ, J., Priručnik iz građanskoga parničnog procesna prava., Pravni Fakultet, Mostar, 1996., str.17.

18 STANKOVIĆ., Leksikon Građanskog procesnog prava., str. 428.

19 PETRUŠIĆ,N., Medijacija kao metoda rješavanja pravnih sporova, 2004., dostupno: <https://doiserbia.nb.rs/img/doi/1450-6637/2004/1450-66370402033P.pdf>,str.33.Pristupljeno (5.02.2024.).

20 STANKOVIĆ., G., op. cit., str. 64.

21 STANKOVIĆ., G., Građansko procesno pravo., Beograd, 1989., str. 42.

22 Ibid., str. 43.

pravne zaštite.” u području građanskopravnih odnosa.²³ Parnični postupak po svojoj pravnoj prirodi predstavlja zakonom uređen način i metodu pravne zaštite povrijeđenih ili ugroženih subjektivnih građanskih prava.²⁴ Ideja traženja alternative sudskom postupku svakako nije nova. Autonomne metode rješavanja sporova postojale su otkako postoji i pravo kao sustav društvene regulacije.²⁵ Sudski postupci uglavnom su dugotrajni, najprije zato to su državni sudovi pretrpani poslom, a i zato što postoji više razina nadležnosti (prvostupanjski, žalbeni i vrhovni sud)²⁶ što dopušta nezadovoljnoj stranci mogućnost da traži preispitivanje biti spora.²⁷ Početni motiv za razvoj alternativnog rješavanja sporova (ADR) u SAD-u i Europi prvenstveno je bio rješavanje nedostataka tradicionalnih parnica.²⁸ U Europi je danas aktualnija no ikada ranije potraga za alternativom-traga se za metodama koje bi otvorile građanima i drugi put rješavanja njihovih sporova, uz zaobilazanje često sporog, neučinkovitog, skupog a ponekad i nekvalitetnog suđenja pred tijelima državne sudbene vlasti.²⁹ Alternativni načini rješavanja spornih odnosa pokazuju određene prednosti u odnosu na konvencionalni postupak, a da pri tome ostaju primjereni ljudskoj prirodi i suvremenim potrebama, a koji ne isključuju i ne ugrožavaju pravo građana na sudsku zaštitu.³⁰ Izraz *alternativno rješavanje sporova* potječe upravo iz opisane psihologije, u kojoj sve što nije sudski postupak smatrano iznimkom.³¹ U središtu izraza alternativnog rješavanja sporova je riječ ipak o *pravnom sporu*, spor o strankama o sadržaju uzajamnih prava i obveza, a ne svaki tip nesuglasica, konflikta, sukoba.³² Međutim uvijek je odabir alternativnog načina rješavanja spora na strankama i pretpostavlja njihovu slobodnu volju. Alternativno rješavanje sporova može se, u načelu, razumjeti kao svojevrsan krovni pojam

23 TRIVA, S., Građansko procesno pravo., Narodne novine, Zagreb, 1983., str. 3.

24 Parnični postupak je najznačajniji dio građanskog sudskog postupka. Riječ je o postupku koji redovno pretpostavlja određeno pred procesno stanje – spor pravni ili činjenični, o postojanju povredi ili ugrožavanju subjektivnog prava. Više o tome R. KEČA, Građansko procesno pravo, Deseto izdanje Beograd 2010, (dalje: KEČA), str. 33.

25 UZELAC, A, GOTOVAC, V, BLAŽEVIĆ, B, ŠIMAC, S, SEVER, K., GRBA, K, TUŠKAN, B, Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima, TIM press, Zagreb, 2004., str.16.

26 Vidi kod ČIZMIĆ, J. – HAUBRICH, V. – KEVO, M. Pripremanje glavne rasprave, Mostar, 2023. str. 7. – 8.

27 Međunarodni centar za trgovinu UNCTAD/WTO, Arbitraža i alternativno rješavanje sporova, Zagreb, kolovoz 2003, Hrvatska gospodarska komora, str. 46.

28 ZALAR, A., Alternativno(primarno)rješavanje sporova-svjetski trendovi., Dani slovenskih pravnika 2007., Portorož, str. 1291-1302.

29 “Ovo postaje imperativ kako zbog građana, kojim država treba zajamčiti prikladne institucionalne metode rješavanja njihovih sporova, tako i radi samih sudova, jer bi alternative sudskom postupku mogle preuzeti barem jedan dio pritiska koji sudovi osjećaju, rasteretiti ih dijela posla, samim time i ubrzati i poboljšati njihov rad“. Tako UZELAC, A., Mirenje kao alternativa suđenju, Zbornik hrvatske udruge za mirenje, broj 1, 2011., str. 352.

30 KARAMARKOVIĆ, L., Poravnanje i medijacija, Beograd, 2004., str.17.

31 UZELAC, ALAN, GOTOVAC, VIKTOR, BLAŽEVIĆ, BORISLAV, ŠIMAC, SRĐAN, SEVER, KREŠIMIR, GRBA, KSENIJA, TUŠKAN, BRANIMIR, Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima, TIM press, Zagreb, 2004., op.cit. str.17.

32 *Ibid.* str.19.

za sve izvansudske oblike rješavanja sporova u kojima neovisna osoba pomaže strankama u sporu kako bi riješile prijeporna pitanja.³³

2.1. Izvansudska nagodba/sudska nagodba

Nagodba je ugovor koji osobe između kojih postoji spor ili neizvjesnost o nekom pravnom odnosu, uzajamnim popuštanjem prekidaju spor odnosno uklanjaju neizvjesnost i određuju svoja uzajamna prava i obveze (izvansudska nagodba); poravnanje. Pretpostavka je izvansudske nagodbe postojanje spora ili neizvjesnosti u nekom pravnom odnosu.³⁴ Ugovor o poravnanju, po pravilu zaključuje se uz uzajamna popuštanja stranaka. To naročito biva pri zaključenju izvansudskog poravnanja.³⁵ Zaključenjem izvansudskog poravnanja same stranke rješavaju postojeći sporni materijalnopravni odnos, bez intervencije suda, a upravo da bi izbjegle tu intervenciju.³⁶ Dalje se navodi da se izvansudsko poravnanje može zaključiti prije pokretanja parnice kao i tijekom parnice i isto predstavlja mirno rješenje spora o kome su stranke imale namjeru ili o kome su parnicu pokrenule.³⁷ Izvansudsko poravnanje nije izjednačeno sa sudskom presudom i ne predstavlja izvršnu ispravu. Poravnanje zaključeno u postupku posredovanja-medijacije ili bez posredovanja trećih lica predstavlja izvansudsko poravnanje. Ukoliko u postupku medijacije posrednik (medijator) dostavi sudu postignuto (izvansudsko poravnanje), na osnovu njega sud zaključuje sudske poravnanje.³⁸ U BiH zakonodavstvu pored sudske nagodbe koja je izvršna i regulirana odredbama čl. 87. do 93. ZPP FBiH odredbama čl.87. do 93. ZPP RS odredbama čl. 209. do 216. ZPPBD BiH postoji i izvansudska nagodba koja ima karakter ugovora ali ne i izvršne isprave.³⁹ Tako je moguće sklopiti izvansudsku nagodbu temeljem ZPM-a te su stranke dužne obavijestiti sud o ishodu postupka medijacije dostavljanjem sporazuma o nagodbi (član. 26. ZPM) Za razliku od sudske nagodbe gdje stranke pod nadzorom suda uređuju neki sporni

33 ROGIĆ LUGARIĆ, T., YASIN, A. , O alternativnom rješavanju sporova u poreznom pravu., Porezni vjesnik., 2016 dostupno na: <https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2016/3/rogic.pdf>, str.1. pristupljeno (29.01.2024.).

34 Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2007., str.770.

35“Poravnanje treba razlikovati od takvog sporazuma ,kojim samo jedna strana popušta drugoj; prizna potraživanje, odriče se od potraživanja i slično. Takva propuštanja, odnosno priznanja i odricanja ne smatraju se poravnanjem i ne podliježu pravilima o poravnanju“.Tako ŽIVKOVIĆ, S., O sudskom i vansudskom poravnanju ., Pravni život ,br.6-7/1971, Beograd. str.8.

36 KARAMARKOVIĆ, L., *Sudsko i Vansudsko poravnanje* Pravni život 12/1996., str. 463.

37 *Ibid.* str .464

38 BABIĆ, I., Ugovor o poravnanju., Pravni život 11/2008., godina LVII., str. 569.

39 DABIĆ-JOVIČIĆ,B., JAŠARSPAHIĆ,Š., Početna Obuka Modul-2, Građanska oblast, Visoko sudsko tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009., dostupno: <https://advokat-prnjavorac.com/sudska-praksa/Najvaznije-osnovne-i-opste-odredbe-Zakona-o-parnicnom-postupku.pdf>, str. 86. Pristupljeno (2.2.2024.)

građanskopravni odnos⁴⁰ pod izvansudskim poravnanjem⁴¹ se podrazumijeva poravnanje koje nije zaključeno uz sudjelovanje nadležnog suda već neposredno od stranaka.⁴² Sudsko i izvansudsko poravnanje nisu identični pravni instituti. Sličnost u terminima ne znači da se radi o istim pravnim radnjama.⁴³ Izvansudsko poravnanje ima isključivo materijalno pravna djelovanja, dok je pravna priroda sudskog poravnanja procesno pravni ugovor, i u njegovom zaključenju se mora poštovati niz procesnih uvjeta koji su određeni procesnim zakonom.⁴⁴ Ugovor o poravnanju je ugovor materijalnog prava koji strane u jednom odnosu sklapaju da bi omogućile da se u budućnosti dobrovoljno izvršavaju tako preuzeta prava i obaveze, neizvjesnosti koja se eliminira uzajamnim popuštanjima ugovaranja.⁴⁵

2.2. Medijacija

Mirenje (posredovanje, medijacija,⁴⁶ koncilijacija⁴⁷) svaki je postupak, bez obzira na njegov naziv, kojim stranke nastoje sporazumno riješiti svoj spor uz pomoć jednoga ili više izmiritelja koji strankama pomaže postići nagodbu, bez

40 Usp: ZUGLIA, S., Građanski parnični postupak FRNRJ., Zagreb 1957, str. 444.

41 Nagodba vodi svoje podrijetlo iz rimskog prava i oformljena je u tom pravu kako u svom materijalnom tako i u procesnom obliku. Rimski pravnik Paulus iz klasičnog perioda, zna i za sudsku i za van sudsku nagodbu. On o nagodbi kaže: TRANSCTA FINITAVE INTELIGERE DEBEMUS NONSOLUM QUIBUS CINTROVERSIA FIAT SED ETIAM QUAE SINE CONTROVERSIA SINT POSSESA (Treba smatrati nagođenim ili završenim ne samo ono što je u sporu pred sudom rešeno, već i ono što se bez sudskog spora postigne.) RADOMAN, D., Uloga i značaj sudske i vansudske nagodbe, Glasnik advokatske komore vojvodine., broj, 4, Novi Sad, 1981., str.2.

42 Tako, ŽIVKOVIĆ, S., O sudskom i vansudskom poravnanju, Pravni život 1971., str. 14.

43 „Pored toga sam termin sudsko poravnanje nije sasvim adekvatan-ne poravnaju se sudovi, niti se poravnava sud sa strankama; poravnaju se parničari pred sudom, ako im on to dopusti, i uz njegovu asistenciju i to o predmetu parnice. Sudsko i van sudsko poravnanje se razlikuju po: grani prava koja ih regulira, po svojoj pravnoj prirodi, načinu koji nastaju, uvjetima za dopuštenost, svom predmetu, djelovanja, načinu poravnanja “ STANKOVIĆ, G., Građansko procesno pravo, Niš, 1998., str. 350.

44 Sudsko poravnanje je dvostruko funkcionalan ugovor sa procesno pravnim i materijalnim karakteristikama ugovora. Materijalno, to je ugovor onih lica između kojih postoji spor ili neizvjesnost o nekom međusobnom pravnom odnosu, a koji se uzajamnim popuštanjem otklanja. Procesno pravno pak, to je dispozitivna parnična radnja obje stranke (procesno pravni ugovor) kojom one, u okviru dopuštenih raspolaganja predmetom spora, mirnim putem, pred sudom, odnosno u formi sudskog zapisnika, rješavaju svoj spor sa djelovanjem kao da je odlučeno meritornom sudskom odlukom. Vidi PALAČKOVIĆ, D., Parnično procesno pravo., Kragujevac, 2004., str. 226-227.

45 ŽIVKOVIĆ, B., Ugovor o vansudskom poravnanju, Izvor sudske prakse., Beograd, 2002, str.11.

46 “Korijen riječi je u latinskom jeziku, potječe od riječi medius što znači nepristran, neutralan, onaj koji ide srednjim putem.“ Tako DASOVIĆ-MARKOVIĆ, V., Medijacija u Bosni i Hercegovini, 101 pitanje i odgovori, Grafid, Banja Luka, 2006., str. 9.

47 “Za razliku od medijacije, postupak institut “koncilijacije” (conciliation) koristi se veoma rijetko. Razlika između ova dva oblika veoma je mala. Najlakše je reći da je medijacija (“posredovanje”) koncentrirana na sadržaj rješenja, a koncilijacija (“mirenje”) na socijalno psihološki okvir spora.” Vidi ŠIMAC, S., Postupak mirenja s osvrtnom na zakon o mirenju, Pravo u gospodarstvu 2004, str. 92.

ovlasti nametanja obavezujućega rješenja.⁴⁸ Definicija mirenja kao postupka u kojem se ne može nametnuti obavezujuće rješenje spora jasno razlikuje i mirenje u odnosu na suđenje i arbitražu.⁴⁹ Medijacija je striktno ugovorni odnos između svake stranke pojedinačno i medijatora bez posebnih djelovanja. Ovaj ugovor može biti zaključen u vidu klauzule o medijaciji koja je sastavni dio glavnog ugovora ili u vidu posebnog sporazuma stranaka o medijaciji nakon što je spor nastao.⁵⁰ Iako su se, s obzirom na stupanj aktivizma onoga koji provodi postupak, pokušale činiti razlike između medijacije (posredovanja) i koncilijacije (mirenja), nije postignuto suglasje oko toga pa je ovaj element izostao iz same definicije, a izrazi medijacija i koncilijacija (posredovanje i mirenje) sve su više u uporabi kao sinonimi u općim raspravama i međunarodnim dokumentima.⁵¹ Medijacija je način rješavanja sporova civiliziranog i socijalnog naprednog društva. S medijacijom se nastoje rasteretiti sudovi kad god je to moguće. Pokušavaju se riješiti sporovi dijalogom, a ne sudskim, dugotrajnim i skupim postupcima.⁵² Može biti vođena nezavisno od sudskog postupka, kao alternativa sudskom postupku, a može biti i u okviru samog sudskog postupka.⁵³ Granice mogućnosti medijacijskog rješavanja sporova su određene objektivno-dakle, s obzirom na vrstu sporova u kojima je to dopušteno (objektivne granice koncijabilnosti), subjektivno s obzirom na stranke koje u njemu mogu sudjelovati (subjektivne granice koncijabilnosti), te organizacijsko-kompetencijski.⁵⁴ Medijacija se odvija na jednom ili više sastanaka i ima formu običnog ljudskog razgovora.⁵⁵ Medijatori pomažu strankama u pregovorima⁵⁶ kroz niz zajedničkih sastanaka ili povjerljivih pojedinačnih sastanka sa svakom od stranaka. Oni pomažu strankama uvidjeti njihov položaj, odrediti njihove interese, pronaći moguća rješenja i razmotriti sve mogućnosti i alternative s ciljem postizanja sporazuma.⁵⁷

48 LASIĆ, M., *Arbitražno pravo*, Mostar, 2013., str. 204.

49 UZELAC, A., *Mirenje kao alternativa suđenju*, Hrvatska udruga za mirenje, dostupno na: <https://medijacija.hr/biblioteka/>, str.7.

50 JAKŠIĆ, A., *Građansko procesno pravo*, Beograd, 2008., str. 639.

51 LASIĆ, M., *Arbitražno pravo*, op.cit., str. 204.

52 ČIZMIĆ, J., HUSEINBEGOVIĆ, A., HAUBRICH, V., *Medijacija kao alternativni način rješavanja sporova.*, Zbornik radova aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br.17., Mostar, 2019., str.112.

53 SEMINI, M., *Alternativno rješavanje sporova, arbitraža i medijacija.*, Pravda na tlu Europe, Magistrat Sarajevo, 2006., str. 135.

54 JAKŠIĆ, A., *Građansko procesno pravo*, Beograd, 2010., str. 673.

55 PETRUŠIĆ, N., *Medijacija kao metoda rješavanja pravnih sporova*, op.cit. str. 37.

56 Prepuštajući strankama krajnu odluku, izmiriteljeva jedina uloga sastoji se od suptilnog upravljanja pregovorima u svrhu pospješivanja komunikacije među strankama i ponovnog uspostavljanja dobrih odnosa. Tako VUKMIR, M., *Praktični problemi i rješenja u postupku mirenja*, Odvjetnik, Glasilo i časopis Hrvatske odvjetničke komore, 1-2/13., str.16.

57 ŠIMAC, S., *Postupak mirenja s osvrtnom na zakon o mirenju*, Pravo u gospodarstvu. 2004.

2.3. Medijacija u osiguranju

Medijacija je postupak u kojem treća neutralna osoba, *medijator* pomaže strankama u nastojanju da postignu obostrano prihvatljivo rješenje spora. Medijator uspostavlja i olakšava razgovor između stranaka, kako bi one postigle ovaj cilj. Medijator ne donosi odluke o tome kako će spor biti riješen, odnosno ne odlučuje meritorno o ishodu spora među strankama. Za medijaciju vrijedi mišljenje da je to nastavak pregovora ili napredna verzija pregovora potpomognuta od treće osobe, osobe od povjerenja stranaka.⁵⁸ Medijacija kao proces podrazumijeva da svaka strana u sporu ima priliku i može iznijeti svoje stavove, pojasniti kako trenutni spor utiče na nju, te kakve bi opcije zadovoljile njene interese. Medijator će pažljivo slušati, usmjeravati stranke da razgovaraju o ključnim pitanjima, uočavati zajednička stanovišta i interese stranaka i pomagati strankama da na istim baziraju svoj dogovor.⁵⁹ Medijacija je brza i djelotvorna. Spor se može riješiti u tijeku nekoliko dana, ili nekoliko tjedana. Izrazito je jeftiniji postupak i samim tim povoljniji u odnosu na druge postupke rješavanja sporova. Stranke nemaju bojazan za informacije koje se iznose u tijeku postupka jer su sve informacije povjerljive prirode. Sporazum koji stranke potpišu u postupku medijacije ima snagu izvršne isprave što znači da u slučaju da jedna od stranaka ne poštuje dogovor, postoji mogućnost sudskog prinudnog izvršenja. Iako medijacija pruža brojne pogodnosti, ona se ne može primijeniti onda kada jedna strana ne želi sudjelovati u postupku, kada su među stranama u sukobu izražena velike razlike u vrijednostima i mišljenjima.⁶⁰

Radi cjelovite obrade teme i odmjeravanja potencijala uvođenja instituta medijacije u osiguranju u sektoru osiguranja u Bosni i Hercegovini, istu je potrebno posmatrati kao sredstvo koje će, uz pretpostavku stvaranje pravnog osnova, infrastrukture i društvene klime pogodne za promjenu parničnog mentaliteta i usvajanje pristupa po kome je medijacija u oblasti osiguranja prethodan i redovan tok stvari, u velikom broju slučajeva rezultirati prevencijom sporova za naknadu štete iz osnova osiguranja.⁶¹ Činjenica je da se javlja sve veća

58 Medijacija može riješiti sporove u ranoj fazi kako bi izbjegao daljnji stres i uzrujanost. Može riješiti sporove koji se mogu činiti nerazrješivima, čak i one koji traju dugo i vrlo su komplicirani i ukorijenjeni. Može se brzo organizirati. University of Southampton, *When is mediation most effective and what are the advantages*, <https://www.southampton.ac.uk/mediation/about/advantages.page>, Pristupljeno (26.01.2024.)

59 Medijacija ispituje temeljne uzroke problema i razmatra koja rješenja najbolje odgovaraju vašim jedinstvenim potrebama i zadovoljavaju vaše interese. Medijacija se bavi osjećajima da svatko se potiče da ispriča svoju priču na svoj način te na taj način ste potaknuti da vidite stvari iz perspektive druge osobe. Lynn & Brown Layers, *The Benefits of mediation.*, dostupno na:

<https://www.lynnandbrown.com.au/the-benefits-of-mediation/> .Pristupljeno (20.01.2024.)

60 Vidi kod ČIZMIĆ, J. – HUSEINBEGOVIĆ, A. – HAUBRICH, V., *Medijacija kao alternativni način rješavanja sporova*, "Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 17.", Mostar, 2019., str. 112. – 138.

61 Vidi kod BLAGOJEVIĆ, M. – HAJDAREVIĆ, H. – TAJIĆ, H. – PILIPOVIĆ, D., *Odštetno pravo i pravo osiguranja u sudskoj praksi*, Sarajevo, 2013., str. 1187. – 1195.

potreba i interes sve većeg broja građana pojedinaca, grupa i organizacija što šire i što raznovrsnije zaštititi svoje zdravlje, život, egzistenciju, imovinu, poslovanje od nastanka raznovrsnih šteta.⁶² Na drugoj strani, kao odgovor na te potrebe, javlja se specifična usluga – osiguranje od šteta koje, u budućnosti, mogu nastati, a i država to područje zakonski regulira. Poslovi osiguranja sve su brojniji i raznovrsniji ovisno od interesa i potreba građana ili organizacija.⁶³ Kako se poslovi osiguranja šire, postaju brojniji i raznovrsniji, povećava se i broj sporova pa tako i zahtjeva za rješavanje na sudu. Međutim, problem preopterećenosti sudova uslijed čega se postupci ne stignu rješavati u zakonskim rokovima,⁶⁴ uključujući i sporove iz osiguranja, povezanost ove činjenice sa troškovima takvih postupaka za obje strane u sporu, te nesumnjivo značajan reputacijski rizik za osiguranje⁶⁵ zahtijevaju da se ovom pitanju obrati posebna pažnja, pa se kao logično nameće potreba razmatranja medijabilnosti sporova iz oblasti osiguranja, kao jednog od potencijalnih rješenja za ovu vrstu sporova. Općenito, medijacije, kao forma alternativnog rešavanja sporova, predstavlja značajno efikasniji i posljedično tome ekonomičniji način njihovog rešavanja uslijed činjenice da se pravosuđe suočava sa problemima preopterećenosti i potkapacitiranosti koji su u izravnoj vezi sa strogim formalnim pravilima sudskog postupka. Međutim, obzirom na „kulturu“ parničenja, nizak stupanj povjerenja u objektivnost i nepristranost izvansudskog foruma pred kojim je moguće urediti međusobne sporne odnose, puni kapacitet instituta medijacije u oblasti osiguranja se može ostvariti samo uz osiguravanje institucionalizacije i obaveznosti prethodnog postupka medijacije, pri čemu se može – treba ograničiti prinudnost prethodnog postupka medijacije na određenu vrstu sporova iz osiguranja i do određene vrijednosti spora. Prednosti medijacije za predmete iz područja osiguranja možemo promatrati kroz sljedeću prizmu: mirenje je dobrovoljan postupak, mirenje je jednostavan postupak, sadrži samo nekoliko svima razumljivih pravila, mirenje je povjerljiv postupak (uklonjen je rizik od neželjenih otkrića iz odnosa između stranaka: poslovna tajna, zaštita poslovne reputacije i dr.), u mirenju stranke su gospodari vlastitog spora, u mirenju stranke iznose svoju stranu priče, u mirenju vlada ozračje međusobnog uvažavanja i poštovanja i izmiritelj je zadužen da osigura takvo ozračje u svakom trenutku, u mirenju stranke slušaju i čuju jedna drugu, u mirenju stranke aktivno sudjeluju i iznose slobodno sve što je njima životno ili poslovno relevantno, u mirenju ono što je pravno relevantno nije presudno,

62 Vidi o pojedinim vrstama osiguranja kod MRKŠIĆ, D. – PETROVIĆ, Z. – IVANČEVIĆ, K., *Pravo osiguranja*, Beograd, 2015., str. 161. – 273.

63 O ugovoru o osiguranju vidi kod DŽIDIĆ, M. – ĆURKOVIĆ, M., *Pravo osiguranja*, Mostar, 2017., str. 137. – 142.

64 HAUBRICH, V. – PEHAR, S. – RECHNER, E., „Pravo na pravično suđenje u razumnom roku”, Zbornik radova s IV. međunarodnog savjetovanja *Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, 2018., str. 253–289.

65 Vidi o poslovnoj tajni kod VIDIĆ, M. – BAĆE, M., *Zaštita poslovne tajne*, Revija za pravo i ekonomiju, Radovi sa Pete međunarodne naučne konferencije „*Pravni i ekonomski aspekti procesa integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju*”, Mostar, 2023., str. 197. – 223.

stranke imaju kontrolu nad tijekom postupka i ako ne udovoljava njihovim potrebama, mogu ga okončati u svakom trenutku, stranke suglasno biraju osobu izmiritelja i mogu je u svako doba zamijeniti, stranke u potpunosti kontroliraju sadržaj nagodbe – postižu vlastito rješenje spora i o njihovom sporu ne odlučuje nitko osim njih, postignutom nagodbom nitko se ne proglašava pobjednikom, odnosno gubitnikom, nitko ne “gubi obraz”, u mirenju se suprotstavljanje zamjenjuje suradnjom, u mirenju su emocije stranaka dobrodošle, u mirenju nije važno koja je stranka u pravu, u mirenju stranke obnavljaju komunikaciju i svoj odnos, i zadržavaju ga u budućnosti, mirenje poništava sve uzroke i posljedice sporenja, u mirenju se utvrđuju interesi stranaka, a ne njihovo pravo, u mirenju se postiže obostrano zadovoljstvo zajedničkim rješenjem, za rješenje spora u mirenju potrebno je mnogo manje vremena (najčešće se okončava na prvom sastanku ili najviše na nekoliko njih), troškovi mirenja vrlo su niski troškove mirenja stranke snose na jednake dijelove mirenje omogućuje mnoge kreativne mogućnosti za rješenje spora, u mirenju je isključena nesigurnost u pogledu prava i činjenica, u mirenju je isključen rizik nepovoljne sudske odluke, nagodba od zajedničkog interesa daje strankama manje povoda za njeno osporavanje, nagodbu u mirenju stranke dobrovoljno izvršavaju, a time se često isključuje potreba za vođenjem sudskog ovršnog postupka, nagodba sklopljena u postupku mirenja sa klauzulom ovršnosti ima značaj ovršne isprave.⁶⁶

3. Predmeti iz osiguranja pogodni za medijaciju

Obzirom da je tržište osiguranja u Bosni i Hercegovini primarno autocentrično, odnosno da se više od 64% ukupne premije osiguranja na godišnjoj razini odnosi na premiju obveznog osiguranja od automobilske odgovornosti⁶⁷, kao i da se prema statistikama osiguravajućih društava više od 90% svih sporova odnosi upravo na sporove povodom ugovora o obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti⁶⁸, te da na određenim sudovima kao npr. Općinskom sudu u Sarajevu od ukupnog broja svih sudskih postupaka oko 27% otpada na sporove iz i/ili u vezi naknade štete iz osnova obveznog osiguranja od

66 IRVINE CHARLIE, *Lawyers of the future on the mediation, threat or a promise*, Blog Charlie Irvine Mediation, 2015., dostupno: <http://www.charlieirvinemediation.co.uk/2017/04/12/competition-and-cooperation-mediation>, Pristupljeno (25.01.2024.) Vidi kod ĐURIČIN, B., *Zakon o posredovanju, Law on mediation*, Podgorica 200., str. 35 i 36.

67 Agencija za osiguranje Bosne i Hercegovine, publikacija Statistika tržišta osiguranja u Bosni i Hercegovini u 2022 godini, dostupno: <http://www.azobih.gov.ba/dokumenti/publikacija-hr-22.pdf>, pristupljeno (05.02.2024).

68 Udruženje društava za osiguranje u Federaciji Bosne i Hercegovine, Tržište osiguranja BiH – podaci i izvještaji, dostupno: <https://udofbih.ba/trziste-osiguranja-bih-podaci-i-izvjestaji/>, pristupljeno (05.02.2024).

automobilske odgovornosti⁶⁹, pri čemu je više od 70% tih sporova u sferi sporova male vrijednosti (spor do 5.000 KM, pri čemu u značajnom broju tih predmeta nije u potpunosti primjenjiv koncept prema kojemu je postupak u sporovima male vrijednosti posebni parnični postupak kojim se kroz pojednostavljenu formu postupanja nastoji ubrzati rješavanje predmeta za koje se zbog njihove prirode i vrijednosti predmeta spora pretpostavlja da su manje složeni), logičnim se nameće zaključak da bi zahtjevi za naknadu štete iz osnova obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti upravo mogli biti primarni cilj dodatnog uređenja materijalnih normi i procesnih pravila.

Postupak medijacije bi bio pogodan za rješavanje takvih sporova. Prema odredbi članka 4. st. 1. ZMP stranke u sporu mogu se sporazumjeti, prije i nakon pokretanja sudskog postupka do zaključenja glavne rasprave, da spor riješe u postupku medijacije.⁷⁰ Ako stranke prije pokretanja sudskog postupka nisu pokušale riješiti spor u postupku medijacije, sudac koji vodi sudski postupak može, ako ocijeni da je to svrsishodno, na pripremnom ročištu predložiti strankama da spor pokušaju riješiti u postupku medijacije (članak. 4. stav. 2. ZPM). Ukoliko su obje strane suglasne za pokretanje postupka medijacije sud će o tome obavijestiti Udruženja i bit će upućene na administrativnu službu Udruženja. Služba Udruženja će stranama dostaviti:⁷¹ Formular zahtjeva za pokretanje postupka medijacije, ugovor o medijaciji – koji je potrebno potpisati najkasnije na dan održavanja medijacije prije samog sastanka, listu medijatora radi izbora medijatora koji će provesti postupak, ako to ranije nisu učinile stranke, instrukciju za uplatu akontacije troškova postupka medijacije, koja uključuje polovinu administrativnih troškova i akontacije naknade medijatora plus porez na dodanu vrijednost (PDV). Napomenu: drugu polovinu administrativnih troškova snosi druga strana u postupku, informativne materijale o medijaciji. Po izvršenoj uplati akontacije i izboru medijatora, služba Udruženja će zakazati sastanak medijacije. Prema odredbi članka 3. ZPM postupak medijacije vodi medijator pojedinac osim ako se stranke dogovore da postupak vodi više medijatora. Prema istome članku medijator je treća neutralna osoba koja posreduje u rješavanju spora između stranaka u skladu s principima medijacije. Prema odredbi članka 5. ZPM stranke zajednički biraju medijatora s liste medijatora koje utvrđuje Udruženje. Ako se stranke ne mogu dogovoriti oko izbora medijatora, medijatora imenuje Udruženje. Prema istome članu pisani akt-sporazum iz stava 1. ili akt Udruženja medijatora iz stava 2. ovog članka dostavlja se i ulaže u spis predmeta kod postupajućeg suda ukoliko je postupak medijacije pokrenut u tijeku ili nakon pokretanja sudskog postupka. Postupak medijacije pokreće se pismenim

69 Izvještaj o radu Općinskog suda u Sarajevu za 2022 godinu, dostupno na: <https://skupstina.ks.gov.ba/izvjestaj-o-radu-kantonalnog-suda-u-sarajevu-za-2022-godinu-i-izvjestaj-o-radu-opcinskog-suda-u>, Pristupljeno (04.02.2024 godine).

70 Vidi kod ČIZMIĆ, J. – HAUBRICH, V. – KEVO, M., *Pripremanje glavne rasprave*, Mostar, 2023. str. 14.

71 Udruženje medijatora, *Pokretanje postupka medijacije*, dostupno na: <https://www.umbih.ba/index.php/medijacija/pokretanje-postupka-medijacije>. Pristupljeno (1.02.2024.)

ugovorom o medijaciji koji potpisuju stranke u sporu i medijator (članak 10. ZPM). Prema članku 11. ZPM, ugovor o medijaciji mora sadržavati: podatke o ugovorenim stranama, zakonskim zastupnicima ili punomoćnicima, predmet medijacije (opis spora), izjavu o prihvaćanju načela medijacije definiranih ovim zakonom, mjesto održavanja medijacije, kao i odredbe o troškovima postupka, što uključuje i naknadu medijatoru. Nakon potpisivanja ugovora o medijaciji, medijator u dogovoru sa strankama određuje vrijeme i bliže mjesto-prostoriju održavanja sastanka za medijaciju (članak 12. ZPM). Ako je sudski postupak već u tijeku, stranke koje su se sporazumjele da spor riješe u postupku medijacije dužne su o tome obavijestiti suca koji vodi sudski postupak, dostavljanjem kopije ugovora o medijaciji (članak 13. ZPM). Ako su se stranke tijekom parničnog postupka, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog suca, sporazumjele da spor pokušaju riješiti u postupku medijacije, sud će odgoditi ročište na period od najduže 30 dana (članak 14. ZPM). Prema odredbi članka 15. ZPM ukoliko su stranke u sporu fizičke osobe, njihovo sudjelovanje postupku je obvezno. Interese stranaka u postupku mogu zastupati njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici. Prema istome članku radnju u postupku medijacije, uključujući i potpisivanje sporazuma o nagodbi, koje poduzima punomoćnik, imaju isto pravno djelovanje kao da ih je poduzela sama stranka. Pored medijatora, stranka, odnosno njihovih zastupnika, postupku mogu sudjelovati i treće osobe, uz suglasnost stranaka. Prema istome članku sve treće osobe koje sudjeluju u postupku medijacije moraju se u pismenoj formi obvezati da će poštovati princip povjerljivosti postupka medijacije. Prema odredbi članka 17. ZPM stranke moraju, blagovremeno, dostaviti medijatoru svu relevantnu dokumentaciju u vezi s predmetom spora. Na početku postupka medijacije, medijator ukratko upoznaje stranke s ciljem medijacije, postupkom koji će biti proveden i ulogom medijatora, kao i stranaka u postupku. (članak 18. ZPM). Medijator je dužan provesti postupak medijacije bez odugovlačenja (članak 20. ZPM). Tijekom postupka medijacije, medijator može voditi i odvojene razgovore sa svakom strankom pojedinačno (članak 21. ZPM). Prema odredbi članka 22. ZPM medijator neće davati obećanja niti će garantirati određeni rezultat iz postupka medijacije. Također, na zahtjev stranke, istaknut u odvojenom razgovoru, medijator može dati prijedlog opcija za rješavanje spora, ali ne i rješenje (članak 23. ZPM). Medijator ne može nametnuti strankama rješenje spora. Prema odredbi članka 28. ZPM medijator ne može postupati u predmetima u kojima ima ili je imao, odnosno ukoliko se u međuvremenu pojavi osobni interes, osobni, obiteljski ili poslovni odnos sa strankom u sporu ili ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu neovisnost. Prema istome članku medijator neće postupati u predmetima u kojima je prethodno postupao kao sudac, bio punomoćnik, zakonski zastupnik ili savjetnik jedne od stranaka. Medijator može voditi postupak medijacije i u slučajevima iz članka 28. ovog zakona, ukoliko su stranke, i nakon što su obaviještene o postojanju tih okolnosti, suglasne da on vodi postupak (članak 29. ZPM). Prema odredbi članka 19. st. ZPM postupak medijacije može prekinuti svaka stranka u bilo kojem trenutku u toku

postupka. Prema istome članku medijator može prekinuti postupak medijacije, ako ocijeni da dalje vođenje postupka nije svrsishodno. Medijator će prekinuti postupak medijacije ako postoje ili se u toku postupka pojave razlozi koji ga sprečavaju da bude neutralan i nepristran. Prema istome članku pisanu ili usmenu izjavu stranke o prekidu medijacije, odnosno ocjenu medijatora da je dalje vođenje postupka nesvrsishodno, medijator će konstatirati u formi posebnog akta, potpisati i dostaviti postupajućem sudu. Kada stranke u postupku medijacije iznađu rješenje spora, uz pomoć medijatora, sačinit će pismeni sporazum o nagodbi i odmah ga potpisati (članak 24. ZPM). Sporazum o nagodbi iz članka 24. ovog zakona ima snagu izvršne isprave (članak 25. ZPM). O alternativnim načinima rješavanja sporova, pa i medijaciji raspravlja se u međunarodnim i europskim krugovima. Prioritet Europske unije da potiče korištenje alternativnih načina rješavanja sporova potvrđen je donošenjem Zelene knjige o alternativnim načinima rješavanja sporova u građanskom i trgovačkom pravu⁷² iz 2002. godine, s ciljem smanjenja opterećenosti sudova u državama članicama, olakšavanja pristupa pravdi i slično. U ovom dokumentu konstatira se da na prostoru Europske unije postoji veliki interes za alternativnim rješavanjem sporova, te da su mnoge zemlje usvojile relevantne zakone u toj oblasti, a razmatraju se i specifične oblasti prava kao što su oblasti trgovačkog, radnog, potrošačkog, obiteljskog, prava osiguranja,⁷³ kako u sporovima unutar država tako i kod prekograničnih sporova.⁷⁴ U svibnju 2008. godine Europski parlament i Vijeće Europske unije su usvojili Direktivu 2008/52EC o određenim aspektima medijacije u građanskim i trgovačkim stvarima.⁷⁵ Svrha ove Direktive je olakšavanje pristupa alternativnog rješavanja sporova te promicanje prijateljskog rješavanja sporova ohrabriranjem korištenja mirenja, kao i osiguravanjem uravnoteženog odnosa mirenja i sudskog postupka. Direktivom 2008/52EC se promovira mirno rješavanje sporova, a glavni cilj je osiguranje dostupnosti medijacije kao načina rješavanja sporova.⁷⁶

3.1. Izvršnost medijacijskog sporazuma

Prema odredbi čl. 24. Zakona o postupku medijacije BiH kada stranke u

72 Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law, od 19. travnja 2002., Brussels, 0196 final, dostupno na: http://eur-lex.europa.eu/legal_content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52002DC0196&from=EN (28. 1., 2024.)

73 Vidi kod MALETA, N., Statusno pravo osiguranja Europske unije i Bosne i Hercegovine, Mostar, 2023., str. 25. – 32.

74 ŽIVANOVIĆ, A., BUŽANIN, O., Modul 3. *Alternativno rješavanje sporova*, 2009., Sarajevo, str. 89. (dalje - Živanović, - Bužanin, Modul 3).

75 “Službeni list Europske zajednice L 136 od 24. 5. 2008.” (dalje - Direktivu 2008/52EC).

76 Prema odredbi čl. 3. Direktivu 2008/52EC o određenim aspektima medijacije u građanskim i trgovačkim stvarima mirenje znači strukturiran proces, bilo kako nazvan, kada dvije ili više stranaka spora nastoji između sebe na dobrovoljnoj osnovi postići sporazum ili nagodbu svog spora uz potporu miritelja. Taj proces mogu započeti stranke, može predložiti ili narediti sud ili može se propisati pravom države članice. To uključuje mirenje koje vodi sudac koji nije odgovoran za nijedan pravni postupak o sporu što je u pitanju.

postupku medijacije iznađu rješenje spora, uz pomoć medijatora, sačinit će se pismeni sporazum o nagodbi i odmah ga potpisati. Radi o ugovornom odnosu koji s obzirom na zakonsku regulativu predstavlja mješovit pravni fenomen građanskog i građanskog procesnog prava. Također navodi da stranke ne mogu očekivati od medijatora garantiranje izvršenja ali i ističe da su rijetki slučajevi u kojima stranke ne izvrše dogovoreno.⁷⁷ Svrha medijacije kao alternativnog načina rješavanja spora jest u tome da stranke autonomno pronađu uzajamno prihvatljivo rješenje. Optimalno rješenje iz postupka medijacije je nagodba.⁷⁸

Dalje, ističe da iz članka 24. Zakona o postupku medijacije BiH za nagodbu u postupku medijacije bitna tri elementa:⁷⁹ a.) da su se njome stranke sporazumjele o (barem djelomičnom) rješenju spora; b.) da je rješenje rezultat postupka medijacije, tj. da postignuto uz pomoć medijatora; c.) da je sporazum o nagodbi redigiran u pismenom obliku i potpisan od strane svih stranaka u sporu. Sporazum o nagodbi iz čl. 24. ovog zakona ima snagu izvršne isprave (čl. 25. Zakon o postupku medijacije BiH). Ukoliko sporazum ne bude dobrovoljno izvršen stranka može tražiti njegovo izvršenje po pravilima Zakona o izvršnom postupku.

Ono što je svakako nužno je osigurati i izvršnost sporazuma koji stranke zaključe u medijaciji, što će medijaciji dati potencijal da bude svojevrsna protuteža trenutnom sustavu ostvarenja zaštite stranaka u sporu koje u postupku medijacije imaju veći stupanj slobode u nastupu, lišeni strogih formalnih sudskih postupaka, čime se osigurava dodatni podsticaj prihvatanju medijacije kao svrsishodnog modela rješavanja sporova.

Ovakav postupak je usklađen s *pravnim aktima Europske unije odnosno s* Direktivom 2008/52/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21.05.2008. o nekim aspektima medijacije u građanskim i trgovačkim stvarima, Direktivom 2014/54/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16.04.2014. o mjerama za lakše ostvarivanje prava zajamčenih radnicima u kontekstu slobode kretanja radnika (SL L 128/8) i Direktivom (EU) 2019/1937 Europskog parlamenta i Vijeća od 23.10.2019. o zaštiti osoba koje prijavljuju povrede prava Unije (SL L 305/17), a svrha ovakvoga uređenja bi bila stvoriti uvjete za sporazumno rješavanje sporova, izbjegavanje nepotrebnog pokretanja sudskih postupaka te osiguravanje uravnoteženog odnosa između postupka mirnog rješavanja spora i sudskog postupka.

3.2 Troškovi postupka i povjerljivost u postupku –prednosti za sporove iz osiguranja

Dakle, uvećani broj medijacija u osiguranju smanjuje broj sudskih sporova, omogućuje ekonomičnije korištenje novca, vremena i ljudskog potencijala, povećava zadovoljstvo klijenata i zaposlenih, popravljajući radno okruženje i

⁷⁷ DASOVIĆ-MARKOVIĆ, V., *op. cit.* str.49.

⁷⁸ UZELAC, A., *Komentar Zakona o postupku medijacije Bosne i Hercegovine, ibid*, str. 46.

⁷⁹ *Ibid*, str.47.

motivaciju zaposlenih, te uvećava kompetitivne sposobnosti osiguratelja na tržištu i poslovnu reputaciju. Kada je riječ o prednostima medijacije u kontekstu ekonomičnosti, primarno se misli na uštedu troškova koji su u vezi sa parničnim (sudskim) postupkom. Struktura tih troškova (taksa na tužbu, taksa na presudu i eventualnu žalbu i vanrednu reviziju, troškovi vještačenja, prijevoda, pribavljanja materijalne dokumentacije, troškovi zastupanja po punomoćnicima) na koju stranke najčešće ne mogu utjecati u cilju uspješnog vođenja i ishoda postupka i njihov krajnji iznos koji nerijetko predstavlja trošak koji je isti ili čak i veći od samoga zahtjeva, te troškovi zakonskih zateznih kamata prema prevladavajućoj sudskoj praksi, predstavljaju nesrazmjerno veliko opterećenje za obje strane u sporu koje moraju „investirati“ novac i vrijeme u spor čije trajanje nije moguće pouzdano predvidjeti.

Dakle, upravo ušteda troškova parničenja, odnosno činjenica da su troškovi postupka medijacije neuporedivo manji u odnosu na troškove koji nastaju ukoliko se strane odluče da pokrenu sudski postupak mogu biti dodatni razlog za strane u sporu da se odluče na medijaciju. U kontekstu troškova i ekonomičnosti svoj interes svakako ima i država koja smanjenjem broja predmeta i korištenjem resursa pravosuđa oslobađa to isto pravosuđe za rješavanje drugih postupaka i otklanjanje značajnih kašnjenja u sudskim postupcima koji nesumnjivo utječu, u prvom redu na pravnu sigurnost. Pored materijalnih ušteda, za obje strane u postupku je još značajnije da su pošteđeni vođenja dugotrajnih sudskih postupaka koji oduzima puno vremena i u ovisnosti od čijeg ishoda može imati troškove, koji se mogu negativno odraziti na ekonomski status (za slučaj osiguravatelja zahtjevi po osnovu šteta pretpostavljaju zakonsku obvezu osiguranja tehničkih rezervi za štete koje se povećavaju kako se povećava broj prijavljenih šteta).

Što se tiče troškova postupka i naknade medijatoru sukladno Pravilniku o izmjenama i dopunama pravilnika o nagradi i naknadi troškova medijacije (dalje: Pravilnik)⁸⁰ određuje se vrsta troškova medijacije i tarifa za obračun nagrade medijatora. Troškovi medijacije obuhvaćaju administrativne troškove neophodne za provođenje postupka medijacije, naknadu troškova medijatora, kao i akontaciju uz zahtjev za medijaciju (članak 2. Pravilnika). Administrativni troškovi

80 Vidi Pravilniku o izmjenama i dopunama pravilnika o nagradi i naknadi troškova medijacije, "Službeni glasnik BiH BR.52/05". Ako je vrijednost spora medijacije od 1 do 50.000 KM, naknada medijatoru za pripremu i za sat održane medijacije iznosi 75 KM + porez, a troškovi postupka za Udruženje medijatora BiH 75 KM + PDV, vrijednost spora od 50.001 do 100.000 KM, naknada medijatoru 200 KM + porez, a troškovi postupka 200 KM + PDV, vrijednost spora od 100.001 do 200.000 KM, naknada medijatoru 300 KM + porez, a troškovi postupka 300 KM + PDV, vrijednost spora od 200.001 do 300.000 KM, naknada medijatoru 400 KM + porez, a troškovi postupka 400 KM + PDV, vrijednost postupka od 300.001 do 400.000 KM, naknada medijatoru 500 KM + porez, a troškovi postupka 500 KM + PDV, vrijednost postupka od 400.001 do 500.000 KM, naknada medijatoru 600 KM + porez, a troškovi postupka 600 KM + PDV, vrijednost spora od 500.001 do 600.000 KM, naknada medijatoru 700 KM + porez, a troškovi postupka 700 KM + PDV, vrijednost spora od 600.001 do 700.000 KM, naknada medijatoru 800 KM + porez, a troškovi postupka 800 KM + PDV, vrijednost spora od 700.001 do 800.000 KM, naknada medijatoru 900 KM + porez, a troškovi postupka 900 KM + PDV, vrijednost spora od 800.001 do 900.000 KM,

uključuju troškove neophodne za provođenje medijacije u koje između ostalog spadaju troškovi administrativne podrške medijatoru u toku medijacije (članak 4. Pravilnika). Nagrada medijatoru se obračunava prema vrijednosti spora, satu pripreme i po satu održanog medijacijskog sastanka. Medijacijski sastanak može trajati najviše četiri sata i obuhvata vrijeme od jednog sata pripreme medijatora i tri sata medijacije (članak 5. Pravilnika). Iznos troškova medijacije stranke plaćaju Udruženju (članak 8. Pravilnika). Troškove medijacije stranke plaćaju na jednake dijelove, osim ako se drugačije ne dogovore (članak 12. Pravilnika).

Poželjnost i prihvatljivost postupka medijacije svakako treba biti u vezi i sa osiguranjem povjerljivosti medijacije, što je u skladu sa prvim pravilom medijacije, prema kome medijacija ne sme škoditi stranama. Medijacija mora biti vođena na način da se osigura da je strane ne napuste u gorim odnosima od onih koji su prethodili nastanku sporne situacije i medijacija omogućava da (ako se tako stranke na početku dogovore sporazumno) da se iskoristi i najmanja mogućnost ostvarenja napretka u odnosima strana. Dakle, ako već nisu mogle „uzajamnim popuštanjem“ da se dogovore o spornim pravnim pitanjima, za dalji tijek postupka je važno da se dogovor postigne barem o činjeničnim pitanjima. To omogućava da medijacija ni u kom slučaju ne postane puko odugovlačenje postupka i trošenje resursa kakvi su vreme i ugled medijacije kao novog metoda rešavanja sporova. Medijacija svakako mora zadržati princip strogog vremenskog ograničenja i strane moraju da se u toku tog roka dogovore ili im preostaje da spor nastave pred sudom.

3.3 Medijabilnost odštetnih predmeta u sektoru osiguranja

Prije bilo kakvih daljnjih razmatranja i dizajniranja potencijalnog modela postupka medijacije u osiguranju u pravu Bosne i Hercegovine, mora se napraviti osvrt na medijabilnost, odnosno mogućnost rješavanja sporova u osiguranju kroz postupak medijacije. Obzirom da ugovor o osiguranju po svojoj pravnoj prirodi podrazumijeva dvostrani pravni posao obveznopravnog karaktera te da je u generalnom smislu definiran odredbama Zakona o obveznim odnosima odnosima, kao i pojedinim *lex specialis* propisima u odnosu na pojedine vrste osiguranja (obvezna osiguranja u prometu, te druge vrste osiguranja na koja se primjenjuju isključenja odredbi Zakona o obveznim odnosima u odnosu na te vrste osiguranja, a koja se, s druge strane reguliraju posebnim zakonima i propisima), sporovi u

naknada medijatoru 1.000 KM + porez, a troškovi postupka 1.000 KM + PDV ,vrijednost spora od 900.001 do 1.000.000 KM, naknada medijatoru 1.500 KM + porez, a troškovi postupka 1.500 KM + PDV, vrijednost spora od 1.000.001 do 2.000.000 KM, naknada medijatoru 2.000 KM + porez, a troškovi postupka 2.000 KM + PDV, vrijednost spora od 2.000.001 do 3.000.000 KM, naknada medijatoru 3.000 KM + porez, a troškovi postupka 3.000 KM + PDV, vrijednost spora od 3.000.001 do 4.000.000 KM, naknada medijatoru 4.000 KM + porez, a troškovi postupka 4.000 KM + PDV ,vrijednost postupka od 4.000.001 do 10.000.000 KM, naknada medijatoru 5.000 KM + porez, a troškovi postupka 5.000 KM + PDV, vrijednost postupka Preko 10.000.000 KM, naknada medijatoru 10.000 KM + porez, a troškovi postupka 10.000 KM + PDV”.

osiguranju mogu biti medijabilni u objektivnom i subjektivnom smislu.⁸¹

Objektivna medijabilnost proizilazi iz prirode ugovora o osiguranju i pri ocjeni iste mora se cijeliti postoje li zakonske ili drugim aktima propisane zapreke ili ograničenja stranaka u disponiranju svojim pravima i/ili zahtjevima kod nastanka osiguranog slučaja i iz njega proizašlih prava i obaveza ugovornih strana. S druge strane, subjektivna medijabilnost znači na ne postoje zakonske zapreke niti ograničenja stranaka u disponiranju svojim pravima iz ugovora o osiguranju pa se u tom smislu može reći da u svakom takvom slučaju spor u osiguranju može rješavati medijacijom. Kada se sagleda pravni okvir osiguranja u BiH u cjelini, može se postaviti teza da ne postoje okolnosti niti zakonom utvrđena ograničenja zbog kojih bi pojedine vrste sporova u osiguranju bile nemedijabilne, jer se po prirodi stvari radi o sporovima imovinsko-pravnog karaktera u kojima strane u preovladavajućem dijelu mogu bez posebnih ograničenja disponirati svojim pravima s ciljem zaštite svojih interesa i ishođenja najpovoljnijeg rezultata spora u svoju korist.⁸²

Sporovi u osiguranju često mogu biti primjerom medijabilnih sporova, imajući u vidu činjenicu, a koji fenomen je prisutan i na tržištu osiguranja u Bosni i Hercegovini, da do sporova između osiguratelja i osiguranika najčešće dolazi usljed određenih nespornosti, a samo djelimično zbog materijalno-pravnih ili formalno-pravnih razloga. Nesporazum između osiguranika i osiguratelja rezultanta je činjenice da se u ugovoru o osiguranju osiguranik, često zbog nedostatka baznog znanja ili nepoznavanja pravnog okvira osiguranja, ali i zbog činjenice da osiguranik ili ne pročita ili pogrešno tumači odredbe ugovora o osiguranju kao i odredbe uvjeta osiguranja za pojedinu vrstu osiguranja smatra stranom koja ima slabiju pravnu poziciju u ugovoru, te određene objektivne restrikcije u procesuiranju odštetnog zahtjeva koje osiguravatelj sprovodi unutar zakonom i drugim aktima regulisanim pravilima, osiguranik doživljava kao nepravdu.⁸³ Tako se, na brojim primjerima kod analize spornih odštetnih predmeta uočava specifičan *uzorak ponašanja osiguranika*, koji se najčešće ogleda u percepciji da zaključenjem police osiguranja i plaćanjem premije osiguranja osiguranik stiče apsolutna i nealterabilna prava kod eventualnog štetnog događaja na kompenzaciju štete, što često nije slučaj jer osiguravatelj svaki štetni događaj cijeni prema činjeničnom stanju i postupa u skladu sa uvjetima osiguranja na koje osiguranik naposljetku kod zaključenja police pristaje, pa se događa da osiguranik objektivno umanje prava iz osiguranja doživljava kao prevaru, izdaju osiguravatelja i posljedično reagira pokretanjem spora pred sudom a s ciljem zaštite svojih prava.⁸⁴

81 O ugovoru o osiguranju vidi kod DŽIDIĆ, M. – ĆURKOVIĆ, M., *Pravo osiguranja*, Mostar, 2017., str. 137. – 142.

82 Vidi o pojedinim vrstama osiguranja kod MRKŠIĆ, D. – PETROVIĆ, Z. – IVANČEVIĆ, K., *Pravo osiguranja*, Beograd, 2015., str. 161. – 273.

83 Vidi kod PETROVIĆ TOMIĆ, N. *Medijacija u osiguranju Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, Suppl., 475-494 (2010.)*

84 Vidi o polici osiguranja kod RAMLJAK, B., *Pravo osiguranja*, Zagreb, 2018., str. 115. – 121.

S druge strane, osiguratelj kao pravno jača strana u ugovoru, često ne polaže dovoljno pažnje da osiguranika upozna sa svim specifičnostima i bitnim elementima ugovora o osiguranju i uslova osiguranja, propisanim isključenjima iz osiguranja pod određenim okolnostima, kako bi osiguranik imao jasniju sliku o rasponu svojih vlastitih prava iz osiguranja, a što je dijelom uslovljeno dinamikom i pritiskom tržišta osiguranja na same učesnike u tržišnoj i poslovnoj utakmici u ovoj oblasti.

U svakom slučaju, opredijelimo li se za dizajniranje i implementaciju medijacije u osiguranju kao jednog od načina pomoći strankama u rješavanju sporova radi optimalnog rješenja, kao imperativ bi se morala postaviti i prethodna procjena osiguravatelja i/ili osiguranika o svrsishodnosti rješavanja spora postupkom medijacije, što traži adekvatnu kvalitativnu analizu win-loss efekata potencijalne medijacije posebno za osiguravatelja, naročito u slučajevima kada se iz držanja osiguranika jasno može zaključiti da medijacija neće polučiti željene efekte približavanja stavova i ubrzanog rješavanja spora, kada je neophodno izbjeći fenomen da medijacija postane alat u rukama osiguranika za odugovlačenje rješavanja spora te tako izazivanja štete ugledu i na kraju ugledu osiguravatelja.⁸⁵

U užem smislu, posmatra li se sektor osiguranja uopćeno, medijacija u osiguranju podrazumijevala bi postupak u kojem bi se, na osnovu prvobitno zauzetih stavova između osiguravatelja i klijenta (osiguranika) kao potencijalnog beneficijara prava iz osiguranja koji su iz objektivnih ili subjektivnih razloga stranke dovele do razilaženja u usklađivanju između prava i obaveza koja proizilaze iz ugovora o osiguranju pri zaštiti svojih prava i koji su stranke dovele u spor, a koji bi za cilj imao sagledavanje objektivnih elemenata tako oprečnih stavova strana u sporu od strane kvalificirane osobe sa specifičnim znanjima i iskustvima⁸⁶ u osiguranju – medijatora u osiguranju, jednog ili više njih, s ciljem postizanja prihvatljivog rješenja spora, na način da medijator ili više njih, držeći se osnovnih pravila medijacije, pomogne uspostaviti kvalitetnu komunikaciju među strankama, pomogne strankama u sporu sagledati sve relevantne činjenice i elemente u zahtjevima i pozicijama stranaka u međusobnom odnosu te usmjeravati stranke na mirno rješenje spora u okviru osnovnih zakonom određenih elemenata i s ciljem zadovoljavanja u cjelini ili preovladavajućem dijelu, zahtjeve stranaka.

U okvirima građanskog procesnog i pozitivnog okvira kojim se uređuje oblast osiguranja kao i medijacija u Bosni i Hercegovini, može se na osnovu baznih analiza zaključiti da postoji adekvatan potencijal za utvrđivanje medijacije u osiguranju kao instituta za alternativno rješavanje sporova u osiguranju te da bi implementacija istog, pod uslovom da isti ima jasno utvrđena pravila i postupke odvijanja, polučila brojne pozitivne efekte na tržištu osiguranja kako za osiguravače, tako i za konzumente prava iz osiguranja, odnosno oštećenike/osiguranike.

⁸⁵ Vidi i kod SPAJIĆ, A., *Medijacija u privrednim sporovima, praktikum*, str. 96. – 107.

⁸⁶ Vidi o specijaliziranim znanjima i iskustvima stečajnih upravitelja kod VIDIĆ, M., *Osnove stečajnog prava*, Mostar, 2021., str. 109. – 110.

4. Ombudsman u osiguranju

Kada se govori o općem zakonodavnom okviru koji implicira postojanje pretpostavki za utvrđivanje medijacije u osiguranju kao instituta za alternativno rješavanje sporova u osiguranju prije svega se misli na odredbe Zakona o osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine⁸⁷ i Zakona o društvima za osiguranje Republike Srpske⁸⁸.

Institucije ombudsmana u osiguranju u Federaciji BiH i Republici Srpskoj su uspostavljene temeljem zakona koji uređuju rad društava za osiguranje u Bosni i Hercegovini i djeluje u sastavu Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine. U skladu sa odredbama ovih zakona i pravilnika kojima se detaljnije uređuju nadležnost i postupci ombudsmani u osiguranju djeluju kao jedan od nositelja zaštite prava i interesa fizičkih osoba kao korisnika usluga osiguranja.

Prema odredbi čl. 206. st.1. Zakona o osiguranju FBIH u sastavu Agencije za nadzor uspostavlja se samostalna organizacijska jedinica unutar koje djeluje jedan ili više ombudsmana u osiguranju (u daljnjem tekstu: ombudsman) radi promoviranja i zaštite prava i interesa korisnika usluga osiguranja, tj. fizičkih osoba kao korisnika usluga osiguranja. Prema odredbi čl. 206. st. 2. Zakona o osiguranju FBIH ombudsman kao jedan od nositelja zaštite prava potrošača u Federaciji omogućava da se nastale nesuglasice i sporovi između društava i korisnika usluga osiguranja mogu pravično i brzo riješiti od strane neovisnih osoba, s minimumom formalnosti putem usaglašavanja, posredovanja ili na drugi miran način. Prema odredbi čl. 206. st. 3. Zakona o osiguranju FBIH ombudsman je neovisan u obavljanju svojih zadataka i odgovara za njihovo izvršavanje, a provođenjem svojih funkcija ne djeluje kao zastupnik Agencije za nadzor. Prema odredbi čl. 206. st.4. Zakona o osiguranju FBIH ombudsmana imenuje i razrješava stručno vijeće. Mandat ombudsmana je pet godina i može biti obnovljen. Ombudsman primarno omogućava da se nesuglasice i sporovi između korisnika i davatelja usluga osiguranja – društva koje obavlja poslove osiguranja u smislu zakona, nastali iz osnova ugovora o osiguranju, mogu pravično i brzo riješiti od neovisnih osoba, sa minimumom formalnosti putem usaglašavanja, posredovanja ili na drugi miran način.

Članak 207. Zakona o osiguranju FBIH određuje zadatke ombudsmana. Ombudsman obavlja sljedeće zadatke: a) pruža informacije o pravima i obavezama korisnika i davatelja usluga osiguranja, b) prati i predlaže aktivnosti za unapređenje odnosa između korisnika usluga osiguranja i davatelja usluga osiguranja, c) istražuje aktivnosti na tržištu osiguranja po službenoj dužnosti ili

87 “Službene novine Federacije BiH”, 23/17. i 103/21.

88 “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 17/2005., 1/2006. - ispravka, 64/2006., 74/2010., 47/2017. i 58/2019.

na temelju prigovora radi zaštite prava korisnika usluga osiguranja, d) razmatra prigovore korisnika usluga osiguranja, daje odgovore, preporuke i mišljenja, te predlaže mjere za rješavanje prigovora, e) posreduje u mirnom rješavanju spornih odnosa između korisnika usluga osiguranja i davatelja usluga osiguranja, f) izdaje smjernice ili preporuke o posebnim standardnim uvjetima ili aktivnostima za primjenu dobrih poslovnih običaja u poslovanju davatelja usluga osiguranja, te predlaže Stručnom vijeću Agencije za nadzor donošenje akata iz njegove nadležnosti u oblasti zaštite prava korisnika usluga osiguranja, g) surađuje sa nadležnim pravosudnim, upravnim i drugim organima i organizacijama, kao i sa nadzornim i kontrolnim institucijama u zemlji i inozemstvu u okviru svoje nadležnosti, h) surađuje sa ostalim organima i subjektima nadležnim za zaštitu prava potrošača, i) poduzima druge radnje iz oblasti zaštite prava korisnika usluga osiguranja. Članak 208. Zakona o osiguranju FBIH definiira postupak prigovoru. Ombudsman u postupanju po prigovorima korisnika usluga osiguranja osigurava zaštitu njihovih prava i interesa putem: a) postupka razmatranja prigovora korisnika usluga osiguranja, davanjem odgovora, preporuka i mišljenja, te predlaganjem mjera za rješavanje prigovora, b) postupka posredovanja u mirnom rješavanju spornih odnosa kada ocijeni da iz predmeta prigovora može doći do sudskog spora. U postupku posredovanja u mirnom rješavanju spornih odnosa ombudsman primjenjuje propise kojima se uređuje postupak medijacije u kojem slučaju može, po potrebi, angažirati druga ovlaštena lica sa specijalističkim znanjima ili medijatore. Sporazum o nagodbi, koji sudionici u mirnom rješavanju spornog odnosa postignu uz posredovanje ombudsmana i sačine u pisanoj formi, ima snagu izvršne isprave. Članak 209. Zakona o osiguranju FBIH određuje principe rada ombudsmana. U postupku razmatranja prigovora i posredovanja u mirnom rješavanju spornih odnosa ombudsman je dužan poštovati principe: zakonitosti, neovisnosti, stručnosti, jednakih prava i pravičnosti, efikasnosti i transparentnosti pravila i procedura postupanja ombudsmana. U postupku posredovanja u mirnom rješavanju spornih odnosa ombudsman je dužan poštovati principe: zakonitosti, neovisnosti, stručnosti, jednakih prava i pravičnosti, efikasnosti i transparentnosti pravila i procedura postupanja ombudsmana, a pored ovih principa ombudsman je dužan u postupku mirnog rješavanja spornih odnosa primjenjivati princip dobrovoljnosti i povjerljivosti. Postupak pred ombudsmanom je besplatan, a sve strane u postupku samostalno snose troškove koji se odnose na dostavljeni prigovor i radnje koje poduzimaju tokom postupka (angažman stručne pravne pomoći ili drugih stručnih osoba, poštanski/putni troškovi i sl.). Ombudsman može, poštujući princip dobrovoljnosti i povjerljivosti, posredovati radi mirnog rješenja spora ukoliko iz predmeta prigovora ocijeni da može doći do sudskog spora. Ombudsman je neovisan u obavljanju svojih zadataka i odgovara za njihovo izvršavanje, a provođenjem svojih funkcija ne djeluje kao zastupnik Agencije za nadzor, čime se dodatno jamči njegova neovisnost i objektivnost. Dakle, institut Ombudsmana u osiguranju ima sve pretpostavke da se uz dodatno evoluiranje materijalnih i procesnih normi koji uređuju ovu oblast izravno utječu na razvoj

i osnaživanje njegove uloge čime bi se institucija Ombudsmana u osiguranju nametnula kao značajan forum za rješavanje spornih odnosa između davatelja i korskornika usluga osiguranja, a činjenica da Ombudsman djeluje pri regulatornom tijelu koje vrši nadzor nad zakonitošću i ispravnnošću rada osiguravajućih društava predstavlja dodatni argument u korist percepcije objektivnosti koje bi drugi forumi poput medijacije pri Udruženju društava za osiguranje teško mogli osigurati u javnosti zbog neosporne naslonjenosti na osiguravajuća društva.

Kao što je prethodno navedeno, puni kapacitet instituta medijacije u oblasti osiguranja se može ostvariti samo uz osiguravanje institucionalizacije i obaveznosti prethodnog postupka medijacije, pri čemu se treba ograničiti prinudnost prethodnog postupka medijacije na određenu vrstu sporova iz osiguranja i do određene vrijednosti spora. Dakle, nužno je, umjesto dosadašnjeg pristupa i procesno-pravnog rješenje koje stoji na modelu upoznavanja stranaka sa mogućnošću medijacije prijeći na model prema kojemu će stranke prije pokretanja parničnog postupka radi naknade štete biti dužne pokušati riješiti spor mirnim putem, osim u slučaju da jedna strana ne navede opravdan razlog koji isključuje mogućnost postupka medijacije.

U slučaju da stranka pokrene parnični postupak radi naknade štete prije postupka mirnog rješavanja spora, sud bi, kada utvrdi da stranke nisu pokušale prethodno spor riješiti mirnim putem, a da za to ne postoji opravdan razlog, stranke uputio da u ostavljenom roku provedu postupak medijacije na kojemu bi se upoznali sa zahtjevima i prigovorima protivne strane. Imajući u vidu izneseno, zaključuje se da su sporovi u osiguranju medijabilni i da se na postupak medijacije u osiguranju treba gledati kao na izuzetan potencijal i mehanizam ubrzavanja postupka rješavanja spora s jedne, a s druge strane kao način i model ekonomičnijeg rješavanja odštetnog zahtjeva stranke i očuvanja reputacije stranaka u sporu, kao i način da stranke ubuduće imaju kvalitetniju poslovnu saradnju i komunikaciju.

5. Implementacija instituta medijacije u osiguranju na tržištu osiguranja u Bosni i Hercegovini *de lege ferenda*

Polazeći od definicije pojma medijacije u općem smislu i njegove primjene na sektor osiguranja, kako je ranije navedeno u uvodnom razmatranju, te konstataciju da je najveći dio sporova u osiguranju medijabilan, postoji niz razloga koji idu za tim da bi se institut medijacije u osiguranju trebao intenzivno provoditi kod rješavanja sporova među stranama u ugovorima o osiguranju, od kojih bi se posebno mogli izdvojiti sljedeći:

- 1) Omogućavanje stranama u sporu da izvan pravosudnog okvira iznesu svoje stavove pred objektivnim i stručno osposobljenom osobom koja prema prirodi medijacije nema i ne treba imati mandat nametanja rješenja stranama u sporu nego mu je cilj uspostaviti i poboljšati komunikaciju među stranama

a povodom spornih pitanja s ciljem približavanja stavova i sporazumnog i mirnog rješenja spora među stranama, ne isključujući pri tome stranama u sporu mogućnost i za rješavanje sporova redovnim putem, uključujući i sudsko odlučivanje o sporu, zadržavajući na taj način jednakost stranaka u pravima u postupku medijacije, a istovremeno upućujući ih argumentirano i objektivno na mirno rješenje spora,

- 2) Pобољшanje stupnja ekonomičnosti rješavanja sporova u osiguranju kroz umanjeње troškova strankama za rješavanje spora (procjenjuje se da medijacija u osiguranju ili medijacija uopšte, kada se uspješno okonča, ostvaruje strankama uštede od 10% pa na više u odnosu na konvencionalno sudsko rješavanje sporova, uključivo i u osiguranju).⁸⁹
- 3) Mogućnost provođenja u praksi teorije razumnih očekivanja osiguranika, što se prema američkim autorima smatra očekivanjima osiguranika da mu osiguravatelj, kao pravno jača strana u ugovoru, te kao specijalizirana pravna osoba sa specifičnim znanjima u pravu osiguranja, ponudi adekvatna pravna rješenja u okviru objektivno mogućeg unutar uslova osiguranja.
- 4) Povjerljivost postupka medijacije kao način zaštite općih i posebnih interesa osiguravatelja i osiguranika, obzirom da ishod medijacije i sam postupak ostaju povjerljivi i poznati jedino strankama i eventualno drugim zainteresovanim osobama ukoliko se stranke o tome usaglasе, čime se štiti poslovni interes i reputacija osiguravatelja ali i osiguranika, naročito ako se uzme u obzir da u uvjetima razvijenih informacijskih tehnologija i digitalne komunikacije, kod velikih štetnih događaja, bez da to žele, osiguravatelji često dolaze u fokus javnosti ukoliko štetni predmet ode u spor pred sudom, što posljedično može nanijeti štetu osiguravatelju, ali i osiguraniku jer se u tom slučaju javnosti mogu učiniti dostupnim informacije koje bi osiguranik inače držao povjerljivim.
- 5) Umanjenje tužbenog potencijala je još jedan od specifičnih razloga za implementaciju medijacije u osiguranju, obzirom na to da se uvećanjem broja odštetnih predmeta u osiguranju umanjuje broj sudskih sporova po predmetima u štetama, što u konačnici ubrzava i diže stupanj efikasnosti osiguravatelja u rješavanju šteta u cjelini, a posebno šteta u kojima se jave sporna pitanja.
- 6) Medijacija u osiguranju i dosljedna primjena iste u nastojanjima za mirno rješavanje sporova rasteretila bi pravosuđe za dio sudskih predmeta koji se objektivno mogu rješavati i izvansudskim putem, a obzirom na činjenično stanje i materijalno-pravne propise koji se vezuju za iste.⁹⁰
- 7) Informiranje osiguranika jedan je od dodatnih razloga koji bi bili uvjetno rečeno korisna posljedica medijacije među strankama u osiguranju, obzirom da bi se pod utjecajem stručne osobe, medijatora, osiguranik mogao dobiti

⁸⁹ Vidi kod N. PETROVIĆ TOMIĆ, *Medijacija u osiguranju* Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, Suppl., 475-494 (2010.).

⁹⁰ MILUTINOVIĆ, Lj., *Sud ili medijacija*, Beograd, IFC, 2006., str. 9.

i kvalitetnije informirati o bitnim elementima ugovora o osiguranju, uvjetima i pokriću koje mu osiguravatelj pruža i pod kojim uvjetima pa bi se uslovno, suradnja i komunikacija među stranama poboljšala za naredni period, ali i osiguranika pripremila za buduće ugovore o osiguranju radi jedinstvenog uvida u specifičnosti djelatnosti osiguranja na konkretnim primjerima spornih predmeta.⁹¹

- 8) Uređivanja *krnje medijacije* kao pojma kojim bi se mogle opisati situacije u kojima osiguravatelji, s ciljem provođenja vlastitih poslovnih politika, zaštite vlastitih poslovnih interesa i u konačnici zadovoljavanja osiguranikovih očekivanja od osiguravatelja i izvršenja obaveza spram prava koja osiguranik crpi iz ugovora o osiguranju, posežu za modelima pregovaranja sa osiguranikom s ciljem mirnog rješavanja spora, implementirajući pri tome pojedine ali ne sve elemente i načela medijacije, pa bi se jasnim definiranjem postupka medijacije u osiguranju otklonila neujednačena praksa osiguravatelja prema osiguranicima u vansudskom rješavanju sporova u osiguranju, a umjesto toga institut medijacije bi, definisan posebnim normama i regulama, osiguraniku pružao bolji stupanj pravne sigurnosti u odnosu na osiguravatelja

Pored izdvojenih, postoji još mnogo razloga zbog kojih bi medijacija u osiguranju trebala biti definirana u okviru pozitivnog prava u Bosni i Hercegovini, uvažavajući aktuelni okvir u kojem postoji važeći Zakon o postupku medijacije u Bosni i Hercegovini kojim se regulira oblast medijacije. Istim okvirom određeno je da je medijacija dobrovoljna.

Kada se govori specifično o medijaciji u osiguranju, prema pozitivnom pravu proizilazi da je istu moguće sprovoditi u okviru postojećeg pravnog okvira, na temelju dobrovoljnog pristanka stranaka u sporu da isti nastoje riješiti mirnim putem, pokretanjem postupka medijacije u skladu sa Zakonom, zaključenjem ugovora o medijaciji. Međutim, mora se napomenuti da postojeći pravni okvir i važeći zakon, uvažavajući pri tome uslove tržišta osiguranja, kao i kapacitet tog tržišta, na kojem su osiguravajuća društva, prema podacima Agencije za nadzor osiguranja u Federaciji Bosni i Hercegovini (NADOS-a) u 2023. godini ostvarila premijski prihod od 663.000.000,00 KM, a da je za isti period isplaćeno šteta u visini od 277.000.000,00 KM⁹², te da tržište zadržava trend rasta u prosjeku od 8% do 10% godišnje, eventualno treba prilagoditi i približiti specifičnim potrebama tržišta osiguranja.

6. Zaključna razmatranja

Poslovi osiguranja postaju sve širi i značajniji kako za gospodarstvo a, tako i za pojedince, oa je to ujedno i strateški interes društva i države (različiti oblici

91 Vidi kod PETROVIĆ TOMIĆ, N., *Medijacija u osiguranju* Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, Suppl., 475-494 (2010.).

92 Agencija za nadzor osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine, dostupno na: <http://www.nados.ba/bs/trziste/>, Pristupljeno (05.02.2024. godine).

i vrste osiguranja imovine i osoba), radi čega je mirno rješavanje sporova iz oblasti osiguranja ključno za postizanje vraćanje narušenog povjerenja među stranama, pozitivno rješenje spora i nastavljnje poslovnog odnosa osiguranja. Mirno rješavanje sporova bitno jača i podiže stanje međusobnog povjerenja osiguratelja i klijenta ali i veći osjećaj zaštićenosti na strani korisnika, a to su dva ključna elementa u poslovima osiguranja.

Gornje bi bilo moguće primjerice kroz definiranje posebnog modela medijacije u osiguranju, bilo kroz postojeći Zakon o postupku medijacije u BiH, ili još efikasnije, kroz donošenje drugih akata u skladu sa navedenim zakonom a kojim bi se posebno obradila oblast osiguranja i definirali postupci i modeli medijatornog rješavanja sporova u osiguranju. Uvažavajući sve okolnosti, bilo bi neophodno da nadležni regulatorni upravni organi Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine NADOS i Agencija za osiguranje Republike Srpske -AZORS u suradnji sa Udruženjem osiguravajućih društava i Udruženjem medijatora kreiraju pravni subokvir koji bi posebno obradio medijaciju u osiguranju, pri tome imperativno čuvajući i promičući osnovne postulate i načela medijacije, gdje bi se u konačnici omogućilo strankama (osiguravateljima i osiguranicima) da unutar posebnog medijatornog tijela za osiguranje, koje bi bilo organizirano pri Udruženju medijatora koriste pogodnosti postupka medijacije kada je to moguće i svrsishodno, a sve s ciljem mirnog, efikasnog i ekonomičnog rješavanja sporova u osiguranju. Obzirom da je u medijaciji jedno od osnovnih načela neutralnost ili neovisnost, najprikladnije bi bilo da se medijacija vrši putem postojećeg Udruženja medijatora, ali prema posebnom postupku i modelu specifičnom za osiguranje i od strane medijatora koji bi morali imati specifična znanja u oblasti prava i u drugim oblastima, ovisno o vrsti osiguranja po osnovu koje je nastao spor među strankama, radi objektivnog sagledavanja činjenica i stavova strana u sporu, i koji ni po kojem osnovu i kriteriju ne bi mogli biti dovedeni u situaciju sukoba interesa ili držanja jedne od strana u postupku medijacije u osiguranju. Nadalje predlažemo *de lege ferenda* da se od strane regulatora osiguravajućim društvima u obavezu stavi primjena medijacijskih klauzula kod zaključenja ugovora o osiguranju, te obaveze upoznavanja i informiranje osiguranika na mogućnost i napose, pravo osiguranika na medijaciju u sporu sa osiguravateljem. U kreiranju modela bilo bi nužno osigurati da osiguranik ne snosi bilo kakve troškove medijacije, nego da se medijacijska naknada plaća medijatorima iz fonda koji bi za te namjene finansirali osiguravatelji. Alternativno, nasuprot odredbi Zakona o postupku medijacije u BiH koja kaže da se u slučaju kada je pokrenut sudski spor, postupajući sud, odnosno sudac koji upravlja postupkom, nađe li to svrsishodnim, stranama u sporu može predložiti medijaciju, moglo bi se ići za rješenjem da se prema određenim kriterijima kada su u pitanju sporovi imovinskopravnog karaktera iz osnova osiguranja (vrijednost spora, vrsta osiguranja i slično), odrede kriteriji po kojim bi strane u sporu bile

u obvezi na obveznu medijaciju,⁹³ odnosno na pokušaj mirenja prije pokretanja sudske parnice (npr. kod sporova male vrijednosti), čime bi se postigle višestruki pozitivni efekti i u konačnici rasteretio i pravosudni sustav.

Sve rečeno uzevši u obzir, potencijal medijacije u osiguranju neupitno je značajan i treba ga iskoristiti kao mehanizam dodatnog uređenja tržišta osiguranja i kao još jedan u nizu alata u rukama stranaka za djelotvornije vršenje prava i obaveza iz osnova osiguranja. U narednom razdoblju osiguravajuća društva moraju preuzeti inicijativu i kroz organe udruženja kreirati određene inicijative prema regulatorima i drugim institucijama radi detaljnijeg definiranja medijacije u osiguranju i uspostave modela ovakvog načina rješavanja sporova kao alternative konvencionalnim rješenjima putem pravosuđa, posmatrajući ukupnu evoluciju tržišta osiguranja u Bosni i Hercegovini koje se mandatorno prilagođava modelima poslovanja Europske unije, obzirom na obavezu postupne deregulacije i liberalizacije obaveznih vidova osiguranja u narednom periodu, pa je neophodno preduzimati mjere i radnje s ciljem stvaranja i pratećih mehanizama koje će uslovno rečeno, olakšati život i funkcionisanje i osiguravateljima i osiguranicima u vremenu koje je pred nama.

Zaključno, medijacija u osiguranju unutar sektora osiguranja u Bosni i Hercegovini je moguća, potrebna i bila bi čimbenik ukupnog unapređenja tržišta osiguranja za naredno razdoblje, uredi li se i definira na način koji će osigurati dosljednu primjenu i provedbu svih načela medijacije, a teret uređenja ovog segmenta je upravo na osiguravajućim društvima koja bi prema prirodi stvari, uz osiguranike bili direktni sudionici medijacije u osiguranju te bi na taj način uživala pozitivne efekte brzog, ekonomičnog i efikasnog rješavanja sporova u osiguranju, poboljšavajući kvalitet odnosa osiguravatelj – klijent, osiguravajući na taj način adekvatnu vjerodostojnost na tržištu u sektoru osiguranja otvaranjem i promicanjem trenda struktuiranog, nadziranog i neovisnog rješavanja sporova mirnim putem postupcima pred stručnim i neutralnim medijatorima.

LITERATURA

1. ARAS KRAMAR, S., *Novi prilog mirnom rješavanju sporova u Hrvatskoj*, Zbornik Radova s II. međunarodnog savjetovanja "Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća" Pravni Fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016.,
2. BABIĆ, I., *Ugovor o poravnanju*, Pravni život 11/2008., godina LVII.,
3. BLAGOJEVIĆ, M. –HAJDAREVIĆ, H. – TAJIĆ, H. – PILIPOVIĆ, D., *Odštetno pravo i pravo osiguranja u sudskoj praksi*, Sarajevo, 2013.,
4. ČALIJA, B., *Građansko procesno pravo*, Sarajevo, 1986.,

93 Vidi kod HAUBRICH, V. – TADIĆ-LESKO, K., Obiteljska medijacija pri Centru za socijalni rad, "Zbornik radova Drugi međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava", Pravni fakultet Univerziteta "Džemal Bijedić", Mostar, 2014., str. 180. – 190.

5. ČIZMIĆ, J., HUSEINBEGOVIĆ, A., HAUBRICH, V., *Medijacija kao alternativni način rješavanja sporova.*, Zbornik radova aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br.17., Mostar, 2019.,
6. ČIZMIĆ, J. – HAUBRICH, V. – KEVO, M., *Pripremanje glavne rasprave*, Mostar, 2023.,
7. DABIĆ-JOVIČIĆ, B., JAŠARPAHIĆ, Š., *Početna Obuka Modul-2, Građanska oblast*, Visoko sudsko tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009.,
8. DASOVIĆ-MARKOVIĆ, V., *Medijacija u Bosni i Hercegovini, 101 pitanje i odgovori*, Grafid, Banja Luka, 2006.,
9. DŽIDIĆ, M. – ĆURKOVIĆ, M., *Pravo osiguranja*, Mostar, 2017.,
10. HAUBRICH, V. – PEHAR, S. – RECHNER, E., „Pravo na pravično suđenje u razumnom roku”, Zbornik radova s IV. međunarodnog savjetovanja *Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, 2018.,
11. Vidi kod HAUBRICH, V. – TADIĆ-LESKO, K., Obiteljska medijacija pri Centru za socijalni rad, “Zbornik radova Drugi međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava”, Pravni fakultet Univerzitea “Džemal Bijedić”, Mostar, 2104.,
12. IRVINE CHARLIE, *Lawyers of the future on the mediation, threat or a promise*, Blog Charlie Irvine Mediation, 2015.,
13. ĐURIČIN, B., *Zakon o posredovanju, Law on mediation*, Podgorica 2009.,
14. JAKŠIĆ, A., *Građansko procesno pravo*, Beograd, 2008., str. 639.,
15. JAKŠIĆ, A., *Građansko procesno pravo*, Beograd, 2010., str. 673.,
16. KANDARE, B., ČIZMIĆ, J., *Priručnik iz građanskoga parničnog procesna prava.*, Pravni Fakultet, Mostar, 1996.,
17. KARAMARKOVIĆ, L., *Poravnanje i medijacija*, Beograd, 2004.,
18. KARAMARKOVIĆ, L., *Sudsko i Vansudsko poravnanje* Pravni život 12/1996.,
19. KEČA, *Građansko procesno pravo*, Deseto izdanje Beograd 2010.,
20. LASIĆ, M., *Arbitražno pravo*, Mostar, 2013.,
21. MALETA, N., *Statusno pravo osiguranja Europske unije i Bosne i Hercegovine*, Mostar, 2023.,
22. MILUTINOVIĆ, Lj., *Sud ili medijacija*, Beograd, IFC, 2006.,
23. MRKŠIĆ, D. – PETROVIĆ, Z. – IVANČEVIĆ, K., *Pravo osiguranja*, Beograd, 2015.,
24. PALAČKOVIĆ, D., *Parnično procesno pravo.*, Kragujevac, 2004.,
25. PETROVIĆ TOMIĆ, N. *Medijacija u osiguranju Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, Suppl., 475-494 (2010.)*,
26. PETRUŠIĆ, N., *Medijacija kao metoda rješavanja pravnih sporova*, 2004.,

27. Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslava Krležę, 2007.,
28. VUKMIR, M., *Praktični problemi i rješenja u postupku mirenja*, Odvjetnik, Glasilo i časopis Hrvatske odvjetničke komore, 1-2/13.,
29. PUHARIĆ, K., *Najnovije stanje na području arbitražnoga prava i mogućnosti rješavanja sporova mirenjem u Republici Sloveniji*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 2005.,
30. RADOMAN, D., *Uloga i značaj sudske i vansudske nagodbe*, Glasnik advokatske komore vojvodine., broj, 4, Novi Sad, 1981.,
31. RAMLJAK, B., *Pravo osiguranja*, Zagreb, 2018.,
32. ROGIĆ LUGARIĆ, T., YASIN, A., *O alternativnom rješavanju sporova u poreznom pravu.*, Porezni vjesnik., 2016.,
33. SAJKO, K., *Napomene o mirenju u hrvatskom i poredbenom pravu*, "Pravnik, časopis za pravna i društvena pitanja, br. 1(88), god.44", Zagreb, 2010.,
34. SEMINI, M., *Alternativno rješavanje sporova, arbitraža i medijacija.*, Pravda na tlu Europe, Magistrat Sarajevo, 2006.,
35. STANKOVIĆ, G., *Građansko procesno pravo*, Niš, 1998.,
36. STANKOVIĆ, G., *Građansko procesno pravo.*, Beograd, 1989.,
37. STANKOVIĆ, G., *Građansko procesno pravo.*, Niš, 1987.,
38. ŠIMAC, S., *Postupak mirenja s osvrtom na zakon o mirenju*, Pravo u gospodarstvu 2004.,
39. TRIVA, S., *Građansko procesno pravo.*, Narodne novine, Zagreb, 1983.,
40. UZELAC, A, GOTOVAC, V, BLAŽEVIĆ, B, ŠIMAC, S, SEVER, K., GRBA, K, TUŠKAN, B, *Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima*, TIM press, Zagreb, 2004.
41. UZELAC, A., *Mirenje kao alternativa suđenju*, Zbornik hrvatske udruge za mirenje, broj 1, 2011.,
42. UZELAC, ALAN, GOTOVAC, VIKTOR, BLAŽEVIĆ, BORISLAV, ŠIMAC, SRĐAN, SEVER, KREŠIMIR, GRBA, KSENIJA, TUŠKAN, BRANIMIR, *Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima*, TIM press, Zagreb, 2004.,
43. UZELAC, A., ARAS, S., MARŠIĆ, M., MITROVIĆ, M., KAUZLARIĆ, Ž., STOJČEVIĆ, P., *Alternativni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja*, Zbornik Hrvatske udruge za mirenje, broj 1, 2011.,
44. VIDIĆ, M. – BAĆE, M., *Zaštita poslovne tajne*, Revija za pravo i ekonomiju, Radovi sa Pete međunarodne naučne konferencije "Pravni i ekonomski aspekti procesa integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju", Mostar, 2023.,
45. VIDIĆ, M., *Osnove stečajnog prava*, Mostar, 2021.,
46. Zakon o mirenju Republike Hrvatske "Narodne novine , br. 18/11."

47. Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine "Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine", broj 28/2018 i 6/2021.,
48. Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, "Službene novine Federacije BiH", br. 53/03., 73/05, 19/06., 98/15.,
49. Zakon o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 36/2004., 84/2007., 58/2013., 94/2016 i 34/2021.,
50. Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske, «Službeni list», broj 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, "Narodne novine", broj 35/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – čl. 50. Zakon o arbitraži, 117/03, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 43/13 - Rješenje USRH i 89/14 - OUSRH),
51. Zakon o parničnom postupku Republike Srpske "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 58/2003., 85/2003., 74/2005., 63/2007., 105/2008. - odluka US, 45/2009.-odluka, 49/09., 61/2013 i 109/2021- odluka US,
52. Zakon o postupku medijacije „Službeni glasnik BiH“ broj 37/04.,
53. Zakon o prenosu poslova medijacije na udruženje medijatora „Službeni glasnik BiH“ broj 52/05.,
54. ZALAR, A., *Alternativno(primarno)rješavanje sporova-svjetski trendovi.*, Dani slovenskih pravnika 2007., Portorož,
55. ZUGLIA, S., *Građanski parnični postupak* FRNRJ., Zagreb 1957.,
56. ŽIVANOVIĆ, A., BUŽANIN, O., Modul 3. *Alternativno rješavanje sporova*, 2009., Sarajevo,
57. ŽIVKOVIĆ, B., *Ugovor o vansudskom poravnanju*, Izvor sudske prakse., Beograd, 2002,
58. ŽIVKOVIĆ, S., *O sudskom i vansudskom poravnanju.*, Pravni život ,br.6-7/1971, Beograd,
59. ŽIVKOVIĆ, S., *O sudskom i vansudskom poravnanju*, Pravni život 1971.,

Viktorija Haubrich, Ph.D., associate professor

Faculty of law, University of Mostar

Midhat Kulić, professor of defense and security

Director of non-life insurance sales Sarajevo-Osiguranje d.d.

Josip Roso, Ph.B.

Attorney at Law Firm Martinović & Partners

INSURANCE MEDIATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary: In this paper the authors deal with the possibility of an alternative way for resolving the mediation dispute in the legal framework in Bosnia and Herzegovina. They analyze the relationship between mediation and court proceedings with a focus on the use in the field of insurance. The specific nature of insurance cases determines which cases are mediable and which mediation models are acceptable for those cases. *De lege ferenda* proposals are made for amendments to substantive and procedural laws in order to improve the use of mediation and to relieve the judicial system as well as to improve and protect relations of the parties involved in the insurance contract.

Keywords: mediation and court proceedings, insurance mediation, mediable cases in the field of insurance.